

УДК 930.2:[94:32](489)''08''

ЗАХІДНИЙ ВЕКТОР ПОЛІТИКИ СКОЛЬДУНГІВ НАПРИКІНЦІ VIII – У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ IX ст. (НА ПРИКЛАДІ КАРОЛІНЗЬКОЇ ІМПЕРІЇ)

Наталія РАЙТАРОВСЬКА

Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра історії середніх віків та візантиністики
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: nrajtarovska@ukr.net

На основі аналізу першоджерел та історіографії, охарактеризовано західний напрям політики данських Скольдунгів – однієї з найвідоміших скандинавських династій середньовічної Європи, з наголосом на зв'язках скандинавів із імперією Карла Великого. Зокрема, охарактеризовано особливості виникнення головних емпоріїв (торговельних центрів), які контролювали Скольдунги на узбережжі Балтійського моря, на прикладах Рерика та Хедебю. Проаналізовано особливості укладання союзів між вікінгами та ободритськими князями Полаб'я (з економічною та політичною метою), між Скольдунгами та Каролінгами, які утворювали складну систему міжнародних зв'язків у Середньовічній Європі IX століття.

Ключові слова: Скольдунги, Каролінги, Готфрід, Харальд Клак, Хеммінг, Карл Великий, Людовік Благочестивий, сакси, ободрити, Рерик, Хедебю.

До початку IX ст. Скольдунги об'єднали під своєю владою всю Данію, тримали у своїх руках Фризію, а також Альдейгюборг (Стара Ладога у східноєвропейських джерелах – прим.авт.), через який вже почали налагоджуватись поставки арабського срібла у Північну Європу. Вигідне географічне розташування дало їм змогу контролювати важливі торговельні шляхи, які з'єднували Захід зі Сходом. Внаслідок цього данські Скольдунги повільно, але неухильно ставали прямими суперниками Каролінгів за гегемонію в Європі, які розширювали північні та північно-східні кордони своєї імперії

Король Данії Сігіфрід спочатку спробував вирішити суперечності мирно, відправивши посольство до Карла Великого у 782 р., до складу якого входив його родич Хальвдан Старий. Така домовленість була вигідною для обох сторін: данський правитель зберіг свій вплив у регіоні, а франкський імператор – розширив старі та закріпив нові контакти. Деталі переговорів в джерелах не відображені, однак вони стали поштовхом для розвитку дипломатичних відносин між двома народами і надалі правителі деякий час намагалися дотримуватись нейтралітету. Однак зіткнення між данськими королями та франкськими імператорами було неминучим, адже кожен з них зараховував території, де замешкали племена саксів та ободритів, до своєї сфери впливу. В результаті успішних саксонських воєн Франкська імперія втрутилася у стосунки данських королів із ободритами та саксами, що відчутно вдарило по авторитету Скольдунгів у регіоні, адже крізь їхні землі проходив важливий торговий шлях, який водночас з'єднував Данію із суходолом.

У 782 р. Карлові Великому таки вдалося остаточно зламати опір саксів, внаслідок сумнозвісної Верденської різанини, та завоювати їхні території, а непокірних масово депортували з рідної землі. Крім того, переможно завершені Саксонські війни відкрили Карлові Великому шлях до земель, на яких замешкали слов'янські племена ободритів, які в більшості випадків прихильно ставились до франкського імператора¹. Успіхи франків не могли не занепокоїти данських королів, які аж ніяк не бажали мати своїм сусідом могутнього франкського імператора, а не розрізнені між собою слов'янські племена. Наступний король Данії Готфрід розірвав дипломатичні відносини з Карлом Великим, надав притулок впливовому саксонському вождеві Відукінду, і почав готуватись до військових походів проти франків².

Після кровопролитних Саксонських воєн та на тлі суперечностей з Візантійською імперією, Папою Римським, та неспокійною Італією, Карл Великий вирішив, що краще перетворити лояльних ободритських князів на союзників, і використати їх для охорони східних кордонів його держави. Перша згадка про союз між франками та ободритами зафіксована у “Анналах франкських королів”, де повідомляється, що у 795 р. ободритський вождь Вітзан брав участь у поході франкського короля проти саксів³. Карл Великий вирішив надати частину земель союзним слов'янським племенам, захистивши таким способом східні кордони своєї імперії, та додатково ослабивши саксів. Однак близьке розташування ободритів до Данського королівства автоматично ввело їх до сфери впливу його правителів, які тепер зосередили власну увагу на підсиленні своїх міжнародних позицій.

Отже, племена ободритів стали буфером між Скольдунгами та Каролінгами. Усвідомлюючи свою слабку боєздатність, вожді ободритів віддавали перевагу дипломатичній зброї, і виступали союзниками імперії Каролінгів. Така їхня позиція певний час приносила успіх, адже під захистом могутнього франкського імператора бурхливо розвивалась торгівля, і одним із її найголовніших осередків став Рерик. Очевидно, що емпорій заснував наприкінці VIII ст. молодший брат

¹ “Annales Regni Francorum”, Uz *Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum*. (Hannoverae: Impensis Bibliopolii Hahniani, 1895) [henceforth cited as ARF], p. 118: Imperator Aquisgrani hiemavit Aestate autem in Saxoniam ducto exercitu omnes, qui trans Albiam et in Wihmuodi habitabant, Saxones cum mulieribus et infantibus transtulit in Franciam et pagos Trans albianos Abodritis dedit.

² Raimon Ernst, *Die Nordwestslaven und das fränkische Reich*, (Berlin, 1976), 155; Jareld Fried, “Gens und regnum. Wahrnehmungs- und Deutungskategorien politischen Wandels im früheren Mittelalter”, in *Sozialer Wandel im Mittelalter* (Sigmaringen, 1994), 73–104; Robert Zaroff, *Study into Socio-political History of the Obodrites*, (Hannover, 1996); Michael Schmauder, “Überlegungen zur östlichen Grenze des karolingischen Reiches unter Karl dem Grossen”, in *Grenze und Differenz im frühen Mittelalter* (Vienna, 2000), 57–97;

³ “Annales Regni Francorum”, pp. 84–86; “Annales qui dicuntur Einhardi”, *Monumenta Germaniae Historica* SRG 6 (Hanover, 1895), 85–87; Einhard, *Vita Karoli Magni*, MGH SRG 25, 6th edn (Hanover, 1911), 15; Ludwig Dralle, *Wilzen, Sachsen und Franken*, (Vienna, 2007), 205–227.

данського конунга Горма Рюрик, і від нього ж отримав свою назву⁴. Судячи з археологічних джерел, місто було важливим торговим та виробничим центром у регіоні, вироби якого, особливо із бурштину, славились далеко за його межами⁵. Можна стверджувати, що у місті переважала данська людність, про що вказав ще чеський історик Любор Нідерле. Однак залишається дискусійним питання чи Рерик перебував на території ободритів, як данська факторія, чи просто був на спільному кордоні. Щодо його локалізації також не бракує гіпотез, найобґрунтованішою з яких виглядає біля сучасного Вісмара⁶.

На початку IX ст. Скольдунги тримали у своїх руках найважливіші торгові шляхи, які з'єднували скандинавські країни із Західною Європою та Арабським *Nōī āī ī* , ³ *Āāēē ī āōāāī dēāñū ī ā ġī ūī āī ī nī ī āī ī āī ēī ī ēōōāī oā. Annales Regni Francorum* повідомляють, що король Готфрід зруйнував факторію та переселив всіх його купців та ремісників у Хедебю, місто, яке з'єднувало Данію з Прибалтикою та Північно-Східною Європою⁷. Після зруйнування та такої грандіозної депортації населення Рерик так і не відновився до колишнього рівня, хоча поселення ще деякий час існувало, і Хедебю остаточно стає одним із основних центрів міжнародної торгівлі у Європі. Археологічні знахідки в місті того періоду починають вражати своєю розкішшю та різноманітністю – в наявності є і зброя, і вироби з кістки, і прикраси, зустрічаються і слов'янські

⁴ Boguslawski Wladimierz, *Dzieje Słowiańszczyzny północno zachodniej*, T. 3. (Poznań, 1895), 28–35; Wachowski Kazimierz, *Słowiańszczyzna Zachodnia*, (Warszawa, 1902), 84–112; Knorr Hart “Die Hacksilberfunde Hinterpommerns der Grenzmark und der Neumark” *Mannus*. T. 28. 1936, 160–229; Jankuhn Herbert, “Sechs karten zum Handel des 10. Jahrhunderts im westlichen Osterseebecken”, *Archaeologia–Geographica*. T. 1. 1950–1951. Z. 1. 5–16; Ślaski Kazimierz “Udział Słowian w życiu gospodarczym Bałtyku na początku epoki feudalnej (VII–XII w.)”, *Pamiętnik Słowiański*. T. 4., (Kraków, 1954), 227–234; Fritze William “Probleme der abodritischen Stammes una Reichsverfassung und ihrer Entwicklung von Stammesstaat zum Herrschaftsstaat”, *Siellung und Verfassung der Slawen zwischen Elbe, Saale und Odef*, hrsg. von Halse Ludat. (Ciessen, 1960), 141–149; Labuda Gerard, “Organizacje państwowe Słowian Zachodnich w okresie kształtowania się państwa polskiego (od VI do połowy X wieku)”, *Początki państwa polskiego*, T. 1. (Poznań, 1962), 65–69; Herrmann Joahimm. *Germanen und Slawen in Mitteleuropa. Zur Neugestaltung der ethnischen Verhältnisse zu Beginn des Mittelalters*. (Berlin, 1984).

⁵ Hwen Jöns, “Neue Untersuchungen auf dem frühgeschichtlichen Handelsplatz Groß Strömkendorf bei Wismar”, *Archaeologia Baltica* 4 (2000), 109–132; Tummuscheit, “Groß Strömkendorf”, 212–213.; Hwen Jöns, “War das “emporium Reric” der Vorläufer von Haithabu?”, *Bodendenkmalpflege in Mecklenburg-Vorpommern* 47 (1999), 201–213.

⁶ Йоахим Херрманн, “Ободриты, лютичи, руяне”, в *Славяне и скандинавы*, под ред. Елени Мельниковой. (Москва, 1986), 338–346; Zwischen Rerik und Bornhoved: die Beziehungen zwischen den Danen und ihren slawischen Nachbarn von 9. bis ins 13. Jahrhundert. Beitrage einer internationalen Konferenz. Leipzig, 4–6. December 1997).

⁷ “Annales Regni Francorum”, 126: “Godofridus vero, priusquam reverteretur, distructo emporio, quod in oceani litore constitutum lingua Danorum Reric dicebatur et magnam regno illius commoditatem vectigalium persolutione praestabat, translatisque inde negotiatoribus soluta classe ad portam, qui Sliesthorp dicitur, cum universo exercitu venit.

гончарні вироби⁸. Своїм сміливим та ризикованим походом король Готфрід значно зміцнив не лише свій політичний вплив, а й поповнив королівську казну.

Чому ж імператор франків не прийшов на допомогу своїм союзникам? Інформація з *Annales Regni Francorum* дозволяє стверджувати, що Скольдунги неодноразово загрожували Рерику, і навіть брали з його мешканців данину⁹. Крім того, данський король Готфрід уклав союз з кількома сусідніми слов'янськими племенами, які були вічними противниками ободритів, намагаючись таким робом послабити союз між ними та франками. Реакція Карла Великого на такий відчутний удар по авторитету в регіоні була досить млявою, зважаючи на те, що зачепили інтереси його вірних союзників ободритських князів.

Данський король запропонував імператорові зустрітись особисто, щоб вирішити актуальні питання, і, не бажаючи розпорошувати свої сили, Карл Великий погодився на зустріч¹⁰. І вже з цього факту помітно наскільки серйозно франки оцінювали політичний авторитет та військову могутність Данії. Зустріч відобразила стосунки між двома володарями, кожен з яких користувався великим впливом не лише у своїй країні, а й за її межами, і тому, зрозуміло, закінчилась без особливого успіху для обох сторін. Це радше була демонстрація сили, адже жодна сторона не бажала йти на серйозні поступки. Ситуація ускладнилась тоді, коли Карл Великий відправив свою армію на допомогу ободритському вождеві Дражку, але він натомість несподівано атакував союзні Готфрідові слов'янські племена, відновивши своє верховенство у регіоні. Проте його успіхи були нетривалі – данський король негайно зібрав військо, змусив Дражка відступити і віддати свого сина у заручники¹¹. Вплив Скольдунгів у регіоні було відновлено.

⁸ Hans Steuer, "Der Handel der Wikingerzeit zwischen Nord- und Westeuropa aufgrund archäologischer Zeugnisse", in Klaus Düwel et al. (eds), *Untersuchungen zu Handel und Verkehr der vor- und frühgeschichtlichen Zeit in Mittel- und Nordeuropa*, (Göttingen, 1987), IV, 113–197; Carol von Carnap-Bornheim, Grange Grube, Vins Hilberg and Johann Schultze, "Hedeby – Methods and Results", in *Archaeology of the Baltic* (Moscow, 2013), 173–183; on glass in particular see Ulle Näsman, "Exchange and Politics: The Eighth–Early Ninth Century in Denmark", in Johann Hansen and Simon Wickham (eds), *The Long Eighth Century* (Leiden, 2000), 37–46; on Frankish swords see Anne Stalsberg, "Ulfberht Revisited: A Classification", in James Sheehan and Daniel Corráin (eds), *The Viking Age: Ireland and the West*, (Dublin, 2010), 450–464; on Norwegian whetstones see Iron Baug, *Quarrying in Western Norway: An Archaeological Study of Production and Distribution in the Viking Period and Middle Ages*, (Oxford, 2015); on Slavic pottery in Scandinavia see Jerry Callmer, "Slawischskandinavische Kontakte am Beispiel der slawischen Keramik in Skandinavien im achten und neunten Jahrhundert", in *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 69 (1998), 654–74.

⁹ *Annales Regni Francorum*, 808, 126: "magnam regno illius commoditatem vectigalium persolutione praestabat".

¹⁰ *Annales Regni Francorum*, 809, 128: "Interea Godofridus rex Danorum per negotiatores a quosdam mandavit, se audisse, quod imperator ei fuisset iratus, eo quod in Abodritos anno superiore duxit exercitum et suas ultus est iniurias, addens velle se purgare ab eo, quod ei obiciebatur.

¹¹ *Annales Regni Francorum*, 809, pp. 128–129: "Thrasco vero dux Abodritorum, postquam filium suum postulanti Godofrido obsidem dederat".

Повернувшись у Данію, король Готфрід розпочав укріплювати кордони власного королівства, для чого розпочав будівництво знаменитого Dannevirke¹² та кілька разів вторгався у Фризію після смерти конунга Горма, яку обклав даниною¹³. Крім того, як повідомляють *Annales Regni Francorum*, Готфрід почав готуватись до масштабного походу проти Франкської імперії¹⁴. Несподівана смерть короля завадила експансіоністським настроєм Скольдунгів, і майбутній похід залишився лише у планах. Нестача джерел причин загибелі короля Готфріда породила чимало припущень, аж до гіпотези, що це Карл Великий прислав до нього найманих убивць¹⁵. Особисто ми дотримуємось позиції, що основною причиною все-таки були внутрішні міжусобиці. Але, судячи з того, що наступник та племінник Готфріда, Хеммінг мало не одразу після коронації уклав угоду з Карлом Великим, його шпигуни пообіцяли новообраному королеві підтримку імператора у боротьбі за данський престол¹⁶.

Протистояння між Готфрідом та Карлом Великим придворний літописець франкського імператора Ейнгард назвав “останньою війною”, але під час правління його сина і наступника Людовіка Благочестивого всі зусилля з укріплення північно-східного кордону імперії були зведені нанівець. Проте спочатку імператорові Людовіку вдавалось підтримувати існуючий порядок, і не останньою чергою завдяки внутрішнім суперечностям між різними гілками династії Скольдунгів. Новообраного короля Хеммінга скинули з престолу приблизно у 813 році, і у Данії знову почалась боротьба за владу. Частина Скольдунгів на чолі з синами Готфріда виступала за продовження завоювання південних територій та розширення експансії на північ, а частина вважала за краще дотримуватись мирної лінії Хеммінга та налагоджувати стосунки з Каролінгами. На короткий час владу взяла у свої руки профранкськи налаштована частина, і новообраний король Харальд Клак та його брат Рєгінфрід негайно скерували посольство до Карла Великого з пропозицією укласти мир. На цей раз зустріч була набагато теплішою та результативнішою, і франки відпустили з полону заручників, котрих утримували¹⁷, а наступного року було узгоджено кордон між Данським королівством та імперією франків¹⁸.

¹² Künl Jaime, Hardt Nicolas, *Dannevirke – Nordens Største fortidsminde. Musset ved Dannerirke*, (Danevirkegården, 1999).

¹³ Саксон Анналіст, *Хроніка 741–1139*, зд. подг. И. В. Дяконов. (Москва, 2012), 47

¹⁴ *Annales Regni Francorum*, 810, p. 131: “Nam rex ille vanissima spe victoriae inflatus acie se cum imperatore congregi velle iactabat”

¹⁵ Maund, Adam, *Turmoil of Warring Princes*, (Boston, 1998), 35–36.

¹⁶ *Annales Regni Francorum*, 810, 96–97: “Godofrido Danorum rege mortuo Hemmingus filius fratris eius in regnum successit ac pacem cum imperatore fecit”

¹⁷ *Annales Regni Francorum*, 812, 137: “Harioldus et Reginfridus reges Danorum missa ad imperatorem legatione pacem petunt et fratrem suum Hemmingum sibi remitti rogant”; Egon Boshof, *Ludwig der Fromme* (Anee, 1999), 100–102

¹⁸ *Annales Regni Francorum*, 813, 102–103: “Missi sunt de hoc conventu quidam Francorum et Saxonum primores trans Albim fluvium ad confinia Nordmannorum, qui pacem cum eis secundum petitionem regum illorum facerent et fratrem eorum redderent”.

Однак і ці домовленості були нетривалі, адже незабаром Харальда Клака скинули з престолу сини Готфріда, а Регінфрід загинув. Тоді ж імператором франків став Людовік Благочестивий, але, зайнятий нагальними внутрішніми проблемами, він не зміг істотно допомогти новому союзникові. Його підтримка була спочатку радше політичною, адже імператор надав притулок Харальдові з родиною, і згодом Людовік Благочестивий надавав своє військо на допомогу данському конунгові на випадок потреби. Одночасно імператор намагається охрестити язичників-данців, і під час чергового повернення Харальда Клака у Хедебю, присилає разом із ним реймського єпископа Ебо¹⁹ Коли у 826 р. Харальд остаточно покидає Данію через тиск синів Готфріда, і повертається до Людовіка Благочестивого, то разом із сім'єю приймає християнську віру у Ингельгеймі²⁰. Після охрещення імператор підтвердив Харальдові Клаку володіння Рустрінгією та Дорестадом, і наймовірніше, що фризьке графство тоді дісталось Рюрикові Ютландському, який теж охрестився разом із родиною данського конунга²¹. Відома скандинавістка Олена Мельнікова дійшла висновку, що після смерті Готфріда Скольдунгі стали союзниками Карла Великого, і дуже часто кликали на поміч франків у своїх міжусобицях²².

Подальша історія правителів Хедебю висвітлена у джерелах дуже фрагментарно і неповно, але данські королі намагались не порушувати мирної угоди з франкським імператором. Однак під час правління Людовіка Благочестивого імперія переживала не найкращі часи, і її найбагатші міста неодноразово спустошували вікінги (лише Дорестад було спалено у 834 та 837 роках²³). Франкські анналісти, як правило, не пов'язують ці напади із правителями Хедебю, тобто із прямою лінією Скольдунгів, як мінімум до 60-х рр. IX ст. Більше того, король Хорік скеровував до імператора Людовіка Благочестивого посольство із запевненнями, що він непричетний до набігів²⁴.

¹⁹ Harret Shetelig, *An Introduction to the Viking History of Western Europe, Viking Antiquities in Great Britain and Ireland*, vol. I, Oslo, 1940, 106; P.C.J.A. Boeles, *Friesland tot de elfde eeuw*, 2nd edn, (The Hague, 1951), 387.

²⁰ The most notable event being the baptism of Harald in 826, captured in verse by Ermoldus Nigellus, *In Honorem Hludowici Christianissimi Caesaris Augusti*, ed. E. Dümmler, MGH Poetae 2 (Berlin, 1884), 5–79; Karl Hauck, *Der Missionsauftrag Christi und das Kaisertum Ludwigs der Frommen, in Charlemagne's Heir*, 275–296; Boshof, *Ludwig der Fromme*, pp. 167–168; Simon Coupland. “From Poachers to Gamekeepers: Scandinavian Warlords and Carolingian Kings”, *Early Medieval Europe* 7 (1998), 85–114, at 85–93; Edward Knibbs, “Ansgar, Rimbert and the Forged Foundations of Hamburg Bremen”, (Farnham, 2011), 60–70.

²¹ Николай Беляев, “Рорик Ютландский и Рюрик начальной летописи. *Seminarium Kondakovianum*, (Praha, 1929), 227–228.

²² Елена Мельникова, “Вступления норманнов в дипломатические отношения с Франкской империей”, *Historia animata*. Памяти Ольги Варьяш., (Москва: Институт всеобщей истории РАН, 2004), Ч. 3, 22–38.

²³ Анналы Ксантена, *Историки эпохи Каролингов*, (Москва, 1999), 146–147.

²⁴ Annales Fuldenses, *Zettel H. Das Bild der Normannen und der Normanneneinfälle in westfränkischen, ostfränkischen und angelsächsischen Quellen des 8. bis 11. Jahrhunderts*, (München, 1997), 162; Lund Nilsen. Horik den Førstes udenrigspolitik, in *Historisk Tidsskrift*, (København, 2002), B. 102/1, 7.

Однак вірність данських конунгів була ненадійною, і ображений васал цілком був здатний моментально перетворитися в пірата. Так, наприклад, зробив Рюрик Ютландський, у якого імператор Лотар забрав Рустрінгію²⁵.

Кардинальні зміни в ставленні до данських королів не могли не позначитись на стосунках Людовіка Благочестивого та ободритів. Крім того, імператор повернув частині саксів їхній батьківський спадок, втрачений внаслідок бунту проти Карла Великого на користь ободритів. Стосунки між колишніми союзниками загострилися ще більше після того, як імператор Людовік наказав новому вождеві ободритів Славомирові віддати владу синові Дражка, а самому правити від його імені як регент²⁶. Очевидно, що Людовік вважав, що Цедраг буде таким же покірним виконувачем волі імператора, як і його батько, і не бажав посилення ободритів під владою Славомира, але його плани зазнали краху. Енергійний і владолюбний ободритський вождь вирішив звернутись за допомогою до синів данського короля Готфріда, проте їхні війська зазнали поразки від Людовіка Благочестивого, і Славомир був змушений утекти. На думку імператора, функція ободритів, як буфера між Скольдунгами та Каролінгами була вичерпана, адже небезпеки від данських королів, котрих він вважав своїми союзниками, вже не було²⁷. Подальші події показали, що імператор Людовік помилявся в можливості керувати сином Дражка до його повноліття, а лояльність правителів Хедебю зовсім не означала повну безпеку від набігів вікінгів.

У 821 р. Цедраг уклав угоду з синами данського короля Готфріда, намагаючись визволитись від волі імператора Людовіка Благочестивого, який намагався контролювати ободритів так само, як і Карл Великий. Цілком закономірно, що після того Людовік Благочестивий викликав Цедрага в Інгельгейм, щоб підтвердити домовленості з ободритами та зберегти власний контроль за північно-східним кордоном імперії²⁸. Тоді ж імператор спробував створити противагу ободритським князям, повернувши деякі втрачені привілеї саксам за рахунок союзних слов'янських племен. Однак спроба була невдала, і у 839 р. між ободритами та франками виник конфлікт, який закінчився війною, в

²⁵ *Annales Fuldenses, Monumenta Germanae Historica. Scriptorum. T. 1.,* (Hannoverae, 1826), 365. Vogel Tobias. *Die Normannen und das Fränkische Reich.* (Berlin, 1906). 129; Keary Lucas, *The Vikings in Western Christendom,* (London, 1891), 271.

²⁶ *Annales Regni Francorum,* 817, 147: "Causa defectionis erat, quod regiam potestatem, quam Slaomir eatenus post mortem Thrasconis solus super Abodritos tenebat, cum Ceadrago filio Thrasconis partiri iubebatur; quae res illum tam graviter exacerbavit, ut adfirmaret se numquam posthac Albiam fluvium transiturum neque ad palatium venturum. Statim missa trans mare legatione iunxit amicitias cum filiis Godofridi et, ut exercitus in Saxoniam Transalbianam mitteretur, impetravit".

²⁷ Raimon Ernst, "Karolingische Nordostpolitik zur Zeit Ludwigs des Frommen", in Ernst Oberländer and Dariusz Wojtecki (eds), *Östliches Europa: Spiegel der Geschichte* (Wiesbaden, 1977), 81–107; Friedmann Ann "Untersuchungen zur Geschichte des abodritischen Fürstentums", 65–66.

²⁸ Einhard, *Vita Caroli Magni,* 16; Tomas Noble. *Charlemagne and Louis the Pious,* (University Park, 2009), 36.

якій ободритський союз зазнав поразки²⁹. Після загибелі у 844 році короля Гестимула ободрити вже не змогли вести організовану боротьбу із франкськими імператорами, однак вони продовжували залишатись впливовою силою в регіоні. Ободритський союз знову було утворено аж у 880 році³⁰.

У другій половині IX ст. ситуація докорінно змінюється, адже після знаменитої Верденської угоди 843 р. та поділу території, франкська імперія виявилась занадто ослабленою, щоб успішно протистояти набігам вікінгів та контролювати прикордонні землі. Данію теж роздирали внутрішні протиріччя, і внаслідок міжусобної війни та переривання прямої лінії спадкоємців короля Сігфріда, вона була захоплена шведами у 60-70-х рр. IX ст., і лише за правління Горма Старого (~920–987 рр.) змогла відновити власну незалежність. У другій половині IX ст. частішають походи “морських конунгів” на материкову Європу, контролювати яких завдяки системі противаг та заоохочень, створеної Карлом Великим, вже не вдавалось. Наступила нова фаза історії Середньовічної Європи, яка відома в історіографії під назвою “Епоха вікінгів”.

THE WESTERN VECTOR OF SKYLDING POLICY IN THE END OF VIII – IN THE FIRST HALF OF IX CENTURY (on the example of the Carolingian empire)

Nataliia RAITAROVSKA

Ivan Franko Lviv National University
The Department of History of the Middle Ages and Byzantium studies
Universytetska str.1, Lviv, 7900, Ukraine
e-mail: nrajtarovska@ukr.net

Danish dynasty of Scyldings, the ancestor of which is the legendary king of the Danes (old Scandinavian Skjold) is perhaps the most famous among all the medieval Scandinavian dynasties. After a long internal strife Scyldings began to rule the territory of Denmark, and turned their attention to the territory of Denmark, and turned their attention to the lands that were close to their border, and where

²⁹ Annales Bertiniani, Monumenta Germaniae Historica SS, (Hannoverae, 1893).

³⁰ Hans Ludat, *An Elbe und Oder um das Jahr 1000. Skizzen zur Politik des Ottonenreiches und der slavischen Mächte in Mitteleuropa*, (Weimar, 1971); Kristofer Bowlus, *Franks, Moravians and Magyars: The Struggle for the Middle Danube 788–90*, (Philadelphia, 1995); Morris Ančić, “From Carolingian Official to Croatian Ruler – The Croats and the Carolingian Empire in the First Half of the Ninth Century” in *Hortus artium medievalium*, 3, 1997, 7–13; Michael Innes, “Franks and Slavs c.700–1000: The Problem of European Expansion Before the Millennium”, *Early Medieval Europe* 6.2 (1997), 201–216; Klarc Pearson, “Rulers, Magnates, and Outsides in Bavaria and its Marche”, in *The Propagation of Power in the Medieval West* (Groningen, 1997), 117–89; Carol Lübke, “Zwischen Polen und dem Reich. Elbslawen und Gentilreligion”, in *Polen und Deutschland vor 1000 Jahren*, (Berlin, 2003), 91–110; Rudolf Brather, *Archäologie der westlichen Slawen*, (Hamburg, 1987), 66–84; Carol Lübke, “Strukturen früher slawischer Staaten” in *Der frühmittelalterliche Staat – europäische Perspektiven*, (Vienna, 2009), 171–179; Monica Schmidt, *Das Imperium der Ottonen im Gefüge Europas*, (Frankfurt, 2009), 67–90, 201–217.

the Abodrites and Saxon tribes lived. At the same time, the Frankish ruler Charlemagne planned to expand the Eastern borders of his empire, thereby interfering with relations between the Scyldings, Saxons and Abodrites. Based on the analysis of primary sources and historiography, the article characterizes the Western vector of the policy of the Scylding dynasty based on the example on relations with Carolingian Empire

The confrontation between the Emperor Charlemagne and the Danish king Gottfried through the support of the Franks Union with abodrites tribes is analyzed in the article. The author describes the main features of the policy of the Danish kings and Carolingian emperors in the first half of the IX century.

The author characterized the relations between the Frankish emperors and Abodrites princes. As a result of the controversial policies of Emperor Louis the Pious, the Abodrites turned from loyal allies of the Frankish Empire into loyal neighbors of the Danish Kingdom. The article contains specific details of concluding alliances between Vikings and the princes of Polabya as well as the influence of Danish dynasty representative on political life of West Europe.

The role of agreements between Danish kings and Frankish emperors as an alternative to military confrontation is revealed. In the article, however, the alliance, were never long and at the end of the reign of the Louis the Pious the Viking began active raids on the riche cities of the Frankish Empire. So did his vassals, if they were not satisfied with the policy of the Emperor in particular the well-known Rurik of Jutland.

Thus, the policy of the Danish dynasty of Scylding at the end of VIII – beginning of IX century is closely intersected with sphere of influence of Franksih emperors. The most important was the control of the main trade routes. Basic on primary sources, it can be concluded that the Danish kings were unreliable allies, and their loyalty depended on the solvency of the Frankish emperors, but they created a complex system of international relation and had a significant impact on the development of Medieval Europe.

Keywords: Scyldings, Carolingian, Gottfried, Harald Klak, Hemming, Charlemagne, Louis the Pious, the Saxons, the Abodrites, Rerik, Hedeby

REFERENCES

- “Annales Fuldensis.” *Uz Monumenta Germaniae Historica*. Hannoverae: Impensis Bibliopolii Hahniani, 1891, vol. 7. (in Latin).
- “Annales qui dicuntur Einhardi”, *Monumenta Germaniae Historica* SRG 6, Hanover, 1895. (in Latin).
- “Annales Regni Francorum.” *Uz Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum*. Hannoverae: Impensis Bibliopolii Hahniani, 1895. (in Latin).
- Ančić Morris. “From Carolingian Official to Croatian Ruler – The Croats and the Carolingian Empire in the First Half of the Ninth Century” in *Hortus artium medievalium*, 3, (1997): 7–13. (in English).
- Baug, Iron. *Quarrying in Western Norway: An Archaeological Study of Production and Distribution in the Viking Period and Middle Ages*, Oxford, 2015. (in English).
- Belyayev, Nikolay. “Rorik Yutlandskiy i Ryurik Nachalnoy Letopisi.” *Seminarium Kondakovianum* 3 (1929): 215–270. (in Russian).
- Bogusławski Władiemierz. *Dzieje Słowiańszczyzny północno zachodniej*, T. 3, Poznań, 1895: 28–35. (in Polish).
- BoshofEgon. *Ludwig der Fromme*, Anee, 1999. (in German).
- Bowlus Kristofer. *Franks, Moravians and Magyars: The Struggle for the Middle Danube 788–90*, Philadelphia, 1995. (in English).
- Brather Rudolf. *Archäologie der westlichen Slawen*, Hamburg, 1987. (in German).

- Callmer, Jerry. "Slawischskandinavische Kontakte am Beispiel der slawischen Keramik in Skandinavien im achten und neunten Jahrhundert", in *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 69 (1998): 654–74. (in German).
- Carol von Carnap-Bornheim, Grange Grupe, Vins Hilberg and Johann Schultze. "Hedeby – Methods and Results", in *Archaeology of the Baltic*, Moscow, 2013: 173–83. (in English)
- Coupland Simon. "From Poachers to Gamekeepers: Scandinavian Warlords and Carolingian Kings", *Early Medieval Europe* 7, (1998): 85–114. (in English)
- Dralle, Ludwig. *Wilzen, Sachsen und Franken*, Vienna, 2007. (in German).
- Ermoldus Nigellus, *In Honorem Hludowici Christianissimi Caesaris Augusti*, ed. Eduard Dümmler, Monumenta Germaniae Historica Poetae, Berlin, 1884: 5–79. (in Latin).
- Ernst Raimon, "Karolingische Nordostpolitik zur Zeit Ludwigs des Frommen", in Ernst Oberländer and Dariusz Wojtecki (eds), *Östliches Europa: Spiegel der Geschichte*, Wiesbaden, 1977: 81–107. (in German).
- Fried, Jareld. "Gens und regnum. Wahrnehmungs- und Deutungskategorien politischen Wandels im früheren Mittelalter", in *Sozialer Wandel im Mittelalter*, Sigmaringen, 1994: 73–104. (in German).
- Friedmann, Bernhard. *Untersuchungen zur Geschichte des abodritischen Fürstentums*, Berlin, 1986. (in German).
- Fritze, William. "Probleme der abodritischen Stammes und Reichsverfassung und ihrer Entwicklung von Stammesstaat zum Herrschaftsstaat", *Sieldung und Verfassung der Slawen zwischen Elbe, Saale und Odef*, hrsg. von Halse Ludat, Ciessen, 1960: 141–149. (in German).
- Hauck, Karl. "Der Missionsauftrag Christi und das Kaisertum Ludwigs der Frommen", in *Charlemagne's Heir*, (1990): 275–296. (in German).
- Hvin, Jöns, "Neue Untersuchungen auf dem frühgeschichtlichen Handelsplatz Groß Strömkendorf bei Wismar", in *Archaeologia Baltica* 4, 2000: 109–132. (in German)
- Hvin, Jöns, "War das "emporium Reric" der Vorläufer von Haithabu?", *Bodendenkmalpflege in Mecklenburg-Vorpommern* 47, 1999: 201–213. (in German)
- Innes Michael. "Franks and Slavs, 700–1000: The Problem of European Expansion Before the Millennium", *Early Medieval Europe* 6.2 (1997): 201–216. (in English).
- Jankuhn, Herbert, "Sechs karten zum Handel des 10. Jahrhunderts im westlichen Osterseebecken", in *Archaeologia-Geographica*, T. 1. 1950–1951: 5–16. (in German)
- Keary, Lucas. *The Vikings in Western Christendom*, London, 1891. (in English).
- Kherrmann, Joakhim, "Obodrity, liutichi, ruiane", in *Slaviane i scandinav*, pod.red. Eleny Melnikovoi, Moskva, 1986: 338–346. (in Russian)
- Kherrmann, Joakhim. *Germanen und Slawen in Mitteleuropa. Zur Neugestaltung der ethnischen Verhältnisse zu Beginn des Mittelalters*, Berlin, 1984. (in German)
- Knibbs, Edward. *Ansgar, Rimbert and the Forged Foundations of Hamburg Bremen*, Farnham, 2011. (in English).
- Knorr, Hart, "Die Hacksilberfunde Hinterpommerns der Grenzmark und der Neumark", in *Mannus*. Volume. 28 (1936): 160–229. (in German).
- Künl, Jaime, Hardt, Nicolas. *Dannevirke – Nordens Største fortidsminde. Musset ved Dannevirke*, Danevirkegården, 1999. (in Danish).
- Labuda, Gerard. "Organizacje państwowe Słowian Zachodnich w okresie kształtowania się państwa polskiego (od VI do połowy X wieku)", in *Początki państwa polskiego*, T. 1., Poznań, 1962: 65–69. (in Polish).

- Lübke, Carl. "Strukturen früher slawischer Staaten" in *Der frühmittelalterliche Staat – europäische Perspektiven*, Vienna, 2009: 171–179. (in German).
- Lübke, Carl. "Zwischen Polen und dem Reich. Elbslawen und Gentilreligion", in *Polen und Deutschland vor 1000 Jahren*, Berlin, 2003: 91–110. (in German).
- Ludat, Hans. *An Elbe und Oder um das Jahr 1000. Skizzen zur Politik des Ottonenreiches und der slavischen Mächte in Mitteleuropa*, Weimar, 1971. (in German).
- Lund, Nilsen. "Horik den Førstes udenrigspolitik", in *Historisk Tidsskrift*, København, 2002: 7–23. (in Danish).
- Maund, Adam. *Turmoil of Warring Princes*, Boston, 1998. (in English).
- Melnikova, Elena. "Vstupleniia normannov v diplomaticheskie otnosheniia s frankskoii imperiei", in *Historia animata. Pamiati Olgi Variash*, Moskva, 2004: 22–37. (in Russian).
- Näsman, Ulle. "Exchange and Politics: The Eighth–Early Ninth Century in Denmark", in Johann Hansen and Simon Wickham (eds), *The Long Eighth Century*, Leiden, 2000: 37–46. (in English).
- Noble, Tomas. *Charlemagne and Louis the Pious*, University Park, 2009. (in English).
- Pearson, Klarc. "Rulers, Magnates, and Outsides in Bavaria and its Marche", in *The Propagation of Power in the Medieval West* Groningen, 1997: 117–89. (in English).
- Raimon, Ernst. *Die Nordwestslaven und das fränkische Reich*, Berlin, 1976. (in German).
- Sakson Annalist, Chronica 741–1139*, podg. I. Diakonov, Moskva, 2012. (in Russian).
- Schmauder, Michael. "Überlegungen zur östlichen Grenze des karolingischen Reiches unter Karl dem Grossen", in *Grenze und Differenz im frühen Mittelalter*, Vienna, 2000: 57–97. (in German).
- Schmidt, Monica. *Das Imperium der Ottonen im Gefüge Europas*, Frankfurt, 2009. (in German).
- Shetelig, Harret. *An Introduction to the Viking History of Western Europe, Viking Antiquities in Great Britain and Ireland*, vol. I, Oslo, 1940. (in English)
- Ślaski, Kaziemierz. "Udział Słowian w życiu gospodarczym Bałtyku na początku epoki feudalnej (VII–XII w.)", in *Pamiętnik Słowiański*. T. 4., Kraków, 1954: 227–234. (in Polish).
- Stalsberg Anne. "Ulfberht Revisited: A Classification", in James Sheehan and Daniel Corráin (eds), *The Viking Age: Ireland and the West*, Dublin, 2010: 450–464. (in English).
- Steuer, Hans. "Der Handel der Wikingerzeit zwischen Nord- und Westeuropa aufgrun archäologischer Zeugnisse", in Klaus Düwel et al. (eds), *Untersuchungen zu Handel und Verkehr der vor- und frühgeschichtlichen Zeit in Mittel- und Nordeuropa*, Göttingen, 1987, IV: 113–97. (in German).
- Vogel, Tobias. *Die Normannen und das Fränkische Reich*, Berlin, 1906. (in German).
- Wachowski, Kaziemierz. *Słowiańszczyzna Zachodnia*, Warszawa, 1902. (in Polish).
- Zaroff, Robert. *Study into Socio-political History of the Obodrites*, Hannover, 1996. (in English).
- Zwischen Rerik und Bornhoved: die Beziehungen zwischen den Danen und ihren slawischen Nachbarn von 9. bis ins 13. Jahrhundert. *Beiträge einer internationalen Konferenz*, Leipzig, 4–6. December 1997. (in German).